

מה צריך לכוון בשמיעת קול השופר ?

עיון בפרשת השבוע על פי הרש"ר הירש

1. ויקרא כ"ג, כ"ד

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּיָמֵי הַשְּׁבִיעִי בְּאַחַד לַלַּיְלָה יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זְכֹרֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ:

2. במדבר י', א"י

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי זִיצוּצֹת כֶּסֶף מִקִּישָׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וְלַמִּסַּע אֶת הַמִּזְבֹּחַ: (ג) וְתִקְעוּ בָהֶן וְנִעְדְּרוּ אֵלַיְךָ כָּל הָעֲדָה אֶל פֶּתוֹ אֶהְיֶה מוֹעֵד: (ד) וְאִם בְּאַזְנוֹת יִתְקְעוּ וְנִעְדְּרוּ אֵלַיְךָ הַנְּשִׂאִים רְאִשֵׁי אֲפֻדֵי יִשְׂרָאֵל: (ה) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה וְנִסְעוּ הַמִּזְבֹּחַ הַזֶּה קְדָמָה: (ו) וְתִקְעֶתֶם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנִסְעוּ הַמִּזְבֹּחַ הַזֶּה תִּמְנְנֶה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם: (ז) וְבַהֲקָהִיל אֶת הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תִרְעִיעוּ: (ח) וּבְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקְעוּ בְּזִיצוּצוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְזִקְת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם: (ט) וְכִי תִבְאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר הַצָּר אֶתְכֶם וְהִרְעַתֶם בְּזִיצוּצֹת וְזִכְרַתֶם לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְנִשְׁעַתֶם מֵאִיְבִיכֶם: (י) וּבַיּוֹם שִׁמּוֹזַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָשֵׁי זִדְשֵׁיכֶם וְתִקְעֶתֶם בְּזִיצוּצֹת עַל עֲלֹתֵיכֶם וְעַל זְבוּחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

3. ראש השנה ל"ד, א'

דתניא ותקעתם תרועה תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה אתה אומר תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה או אינו אלא תקיעה ותרועה אחת היא כשהוא אומר ובהקהיל את הקהל תתקעו ולא תריעו הוי אומר תקיעה בפני עצמה ותרועה בפני עצמה ומנין שפשוטה לפני תלמוד לומר ותקעתם תרועה ומנין שפשוטה לאחריה תלמוד לומר תרועה יתקעו.

4. רש"ר"ה ויקרא כ"ג, כ"ד

בספר במדבר י', ז מבדילה התורה בין שני צלילים. נאמר שם: "ובהקהיל את - הקהל תתקעו ולא תריעו". כך הבדיל הכתוב בין "תקוע" לבין "הריע"; ולמדנו מכאן שתקיעה ותרועה שונות זו מזו בעליליהן ובמשמעותן. תקיעה קוראת להיוועד אל משה; ואילו תרועה היא סימן למסע. אף - על - פי - כן לא נאמר שם בפסוקים ה - ו שזה סימן המסע; והרעותם תרועה, תרועה יריעו; אלא: "ותקעתם תרועה", תרועה

יתקעו; ומכאן, שסימן המסע מורכב מתקיעה ותרועה: תקיעה לפני התרועה ("ותקעתם תרועה"), ותקיעה לאחריה ("תרועה יתקעו"); ואילו סימן הקריאה שונה ממנו בכך, ש"תתקעו ולא תריעו": התקיעה היא בלא תרועה לאחריה (עי' ראש השנה לד ע"א).

משמעות "תקע": להכניס דבר בכוח, על מנת שיישאר שם דרך קבע: לנעוץ, לתחוב, לשקע. ומכאן גם תקיעת כף, שהיא סמל להתחייבות. שם הקביעות מסומלת בתוצאה שנתכוון לה: התוקע מוסר את כפו ומניחה דרך קבע בכף חברו. וכעין זה משמעות התקיעה האמורה כאן. התוקע בחצוצרה נופח בה אויר בלא הרף וכך מוציא קול שאיננו פוסק (פשוטה). הרי זו קול של קריאה. "תרועה" משורש "רעע", "רועי": לשבור. המריע מוציא שברי קולות - קצרים או ארוכים יותר (תרועה או שברים) - וכך משמיע קול שבור. הרי זה קול התנועה המזורזת והמוצאת, קול המסע. וזו משמעות הקול המורכב מתקיעה ומתרועה: התקיעה קוראת לעם לבוא אל משה. אלמלא נשמעה תרועה לאחריה, היה עליהם לחוש אליו כדי לשמוע את פקודותיו. אך התרועה של אחריה קוראת להם לצאת למסע. והתקיעה המסיימת קוראת אל מקום המנוחה, שיחנו בו לאחרי שיסעו. וכשם שלמדנו שם, שכל תרועה מורכבת משלושה קולות - תקיעה לפני ותקיעה לאחריה - כן מורה ההלכה (שם) גם ביחס לתרועת השופר של ראש השנה ויובל; ...

אם נעביר דברים אלה לתרועת האחד - בחודש - השביעי, נמצא, שזו משמעותה: התקיעה שלפניה קוראת לנו להאזין לדבר ה' ולשמוע מפיו את תפקידו של יום. תפקיד זה מובע אחר כך בתרועה: זו קוראת לנו לעקוד מכל עמדה שהיא רעה בעיני ה', להינתק מכל יחס שהוא רע בעיני ה', להשתחרר מכל כבל המנכרנו לה' ולחירותנו המוסרית; קיצורו של דבר: לעזוב כל הווה שהוא רע בעיני ה'; והתקיעה שלאחריה קוראת לנו לעמדה חדשה, ליחסים חדשים, להליכה נאמנה אחרי ה'; כי רק זו משחררת ומקיימת את החירות ומברכת בחסד ה'. נמצאת אומר: התקיעה היא קול של אדנות; התרועה קוראת להתבוננות; והתקיעה המסיימת היא קול קורא ללכת אחרי ה'. אלה הם הרעיונות היוצאים מקול השופר.

5. רש"ר"ה במדבר י', ג' - ד'

בפסוק ב נאמר שהמטרה העיקרית של החצוצרות היא "למקרא העדה ולמסע את - המתנות". כסימן למקרא העדה משמשת התקיעה, הקול הישר של הקריאה (פסוקים ג, ד, ז); כסימן למסע המתנות משמשת התרועה, הקול השבור של האזעקה (פסוקים ה, ו); אלא שנאמר: "ותקעתם תרועה" ו"תרועה יתקעו", ומכאן שהתרועה לא באה לבדה אלא "פשוטה לפני" ו"פשוטה לאחריה" (ראש השנה שם).

6. עולת רא"ה א' עמ' מ"ב - מ"ג

מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל. ההשתלמות המאושרת, שאליה ראוי שיכסוף האדם תמיד בכל חייו בלא הרף, היא מיוסדת על שתי בחינות יסודיות, שהן כבסיסים המעמידים את כל המדות עולמים. האחת היא העטרה העליונה של כל מעלה, להיות האדם שואף תמיד להתעלות, לעלות אל על במעלות הקודש, להוסיף חכמה ודעת קדושים רבה, להיות מואר באור זיו דעת ד' ועוזו, באור טהרה וקדושה, הבאה מתוך תוספות חכמה ודעת, מתוך הזדככות רגש ורעיון, מתוך תגבורת האצילות הנפשית הלך וגבור. והשניה היא הבסיסיות של העמדה, התכן השומר את המוצב, שלא יהורם, שבכללו הוא התכן המקיים את תשוקת ההתעלות, הנותן מנוחה לשיא גליה, והקובע לנשמה מקום של מנוחה, לבלי תהיה מהרסת למעלה מכל חקה. האוהל והמשכן, הם שני השמות של בית הדירה, העלול להיות מוכן למסעות, שמרשמים בתוכן הרוחני העליון את העליות הנכספות. האוהל מסמן את היסוד המלטל, את הצביון של ההכנה אשר לתנועה, שכונתה היא תמיד השתנות ועליה לצד האושר העליון, לקראת הזיו של מעלה. והמשכן מסמן, אם גם בצורה המחוברת באיזה אופן להכנה של נסיעה, אבל דוקא את היסוד המנוחתי שיש בין מסע למסע, ובנפשיות היא ההרגשה המרגעת, העוצרת את ההתנועעות הבלתי פוסקת, לשם היסוד של המטרה העליונה, קביעות האורה ובסיסיותה בערכה.